

BILTEN

NEDELJA U SVETU ENERGETIKE

TEMA BROJA:

ČETIRI POSLEDICE
SUBVENCIONISANJA
OBNOVLJIVIH IZVORA (str.1)

Bugarski regulator:

Destimulisati ulaganja u obnovljive izvore energije (str.2)

Gasprom: Selektivna politika cena (str. 4)

8.99 +0.365 Nasdaq 2,968.43 +17.2 DJIA 12,906.28 +34.89
AA 4.23% Composite DCC 0.58% INDU 0.27%

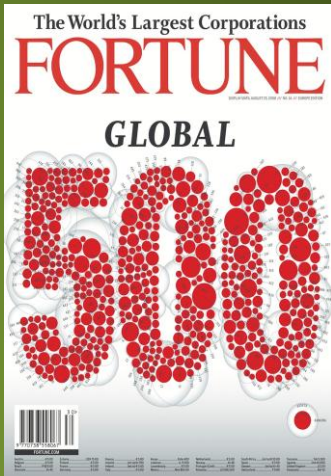
Budžet Rusije za 2013. na barelu Urala od 60\$? (str.5)

EU: Nova regulativa za proizvođače automobila (str..4)

2012.

Koračević, HEP:
Hrvatska otvara u
2013. regionalnu
berzu el.energije:
(str. 7)

Shell i Exxon
potisnuli Wall
Mart (str. 3)

**Do 2020. treba
104 mlrd. € u
52.000 km
evropske
prenosne mreže
(str.3)**

TEMA BROJA :

RIM – Proizvođači iz obnovljivih izvora energije (OIE) u Italiji moraće uskoro da pokrivaju troškove (ili deo) balansiranja mreža u toj zemlji, izazvanih poremećajima nastalim vratolomnim skokom OIE kapaciteta, potstaknut visokim otkupnim tarifama. To je jedan od četiri problema koja je definisao Carlo Stagnaro iz nezavisnog italijanskog istraživačkog instituta Bruno Leoni u analizi kako na primeru Italije visoke subvencionisane tarife i prioritetan otkup energije iz OIE mogu poremetiti elektroenergetsko tržište jedne zemlje. Italija prednjači na globalnom nivou u oblasti solarne energije sa 12,8 GW kapaciteta na kraju 2011., što je gotovo petina od ukupno instaliranih PV kapaciteta u svetu (69,7GW, od čega 51,7 GW u Evropi). Prve feed-in (potsticajne tarife ili FiT) za OIE u Italiji stupile su na snagu septembra 2005. uz mogućnost da se proizvođačima solarne energije MWh plaća 490 evra u momentu kada je na tržištu ista količina struje za isporuke narednog dana vredela 58,6 MW. Trebalo je samo devet dana da investitori ispune kvotu od 100 MW kapaciteta koje je država predvidela za subvencije. Već u 2006. kvota je podignuta na 500 MW ... da bi na kraju 2011. godine Italija posedovala 12.750 MW fotovoltaznih kapaciteta. Breme subvencija samo za solarnu energiju, koje se na kraju prevladjuje na potrošače, naraslo je na 3,9 milijardi evra u godinu dana, sa projekcijom da skoči na ravno 6 milijardi evra u 2012. Krajem marta ove godine, italijanski energetski regulator AEEG saopštio je da će, prvenstveno zbog toga, cene električne energije za domaćinstva u zemlji porasti za 9,8 odsto. Stagnaro navodi da će ovaj prvi problem postepeno biti umanjivan kroz sniženje FiT izazvano razvojem tehnologije OIE. On ukazuje međutim na manje poznat fenomen poremećaja koje uvećanje OIE izaziva u troškovima balansiranja elektroenergetskog tržišta. Na berzi za ugovaranje električne energije dan unapred ("day-ahead") se, naime, sravnjuju ponuda i potražnja. Međutim, energija iz obnovljivih izvora ima prioritet u isporuci nad konvencionalnim izvorima. Ako se desi da su količine "zelene" energije veće, ili manje od očekivanih, pozivaju se proizvođači iz konvencionalnih izvora da "uživo" prilagode proizvodnju putem balansiranja tržišta, što povećava troškove. Ovaj fenomen je bio zanemarljiv dok je udeo OIE bio neznatan, međutim u 2011. godini su solarni kapaciteti u Italiji zahvatili skoro 3% ukupne potrošnje od 323 TWh i to sada postaje problem. Tim pre što se tih 3% od ukupne proizvodnje električne energije generiše samo u određeno vreme tokom dana. Problem debalansa dodatno komplikuje činjenica da je gro fotovoltaznih instalacija u Italiji na jugu zemlje, dok su najveći industrijski potrošači na severu, pa su visokonaponske prenosne linije na tom pravcu često zagušene. Stoga je tržišni regulator AEEG predložio da proizvođači OIE, umesto potrošača, pokriju troškove debalansa. Time bi investitori u OIE bolje planirali razmeštaj budućih kapaciteta, pa čak i bili zainteresovani da sami investiraju u prenos, umesto da idu preko državnog operatera GSE. Treći problem je što rastući udeo intermitentnih proizvođača energije stvara tehničke probleme u mreži, barem dok se to u budućnosti ne reši inteligentnim mrežama. Najčešće rešenje je stvaranje i održavanje značajnih "rezervnih kapaciteta" ili investiranje u skladištenje energije. U oba slučaja radi se o dodatnom trošku i veštačkom ograničenju slobodnog tržišta zbog političkim i regulatornim intervencijama. Četvrti problem je rastuće gomilanje viška kapaciteta konvencionalnih izvora, manje zbog pogrešnih investicionih odluka tih kompanija, a više zbog promena u politikama vlade u oblasti energije. **European Energy Review**

POLITIKA, REGULATIVA, CENE

BERLIN - Nemačka vlada postigla je dogovor o ograničenju kapaciteta i smanjenju subvencijaja za solarnu energiju. Ograničenje na subvencije biće postavljeno na 52 GW, posle čega će biti pronađena druga formula. Prema novoj kategoriji subvencionisaće se solarni paneli na krovovima srednje veličine snage 10 do 40 kW i cenom od 18,5 eurocenti/kWh, a ostale instalacije subvencije će od 1.aprila biti smanjivane za 29%, prenosi **Bloomberg**. Vlada Nemačke nastoji da obuzda ogroman rast fotonapona u toj državi, gde je lani izgrađeno 7,5 GW, u umesto ciljanih 2,5 do 3,5 GW.

SOFIJA - Bugarska treba da uvede mere koje će umanjiti interes investitora za ulaganja u obnovljive izvore energije (OIE), jer u tom segmentu već ima više projekata nego što je to planirano, rekao je čelnik nacionalnog energetskog (i vodoprivrednog) regulatornog tela DKEVR. Angel Semerdžiev je u utorak precizirao da kapaciteti OIE projekata u Bugarskoj iznose 1.500 MW. On je podržao predlog da se ukinu preferencijalne cene struje za solarne kapacitete snage preko 30 KW. Semerdžiev je poslednje povećanje cena električne energije u Bugarskoj od 13% uglavnom pripisao povećanoj proizvodnji iz subvencionisanih obnovljivih izvora energije. **Novinite**

KIJEV - Ukrajinska Vrhovna skupština je izglasala jedinstvene poreze za proizvodnju nafte i gasa koji će stupiti na snagu 2013. godine. Privatne, uglavnom inostrane naftne kompanije plaćaće za proizvodnju prirodnog gasa iz plićih ležišta 25% uvozne cene gasa, dok je do sada renta iznosila 17%, a za proizvodnju iz dubljih ležišta 14% umesto dosadašnjih 9%. Analitičari su izračunali da proizvođači gasa u Ukrajini plaćaju rentu od 0,0688 USD/m³, uz porez na proizvodnju od 0,0053 USD/m³, što zajedno daje 17% ukupne vrednosti proizvedenog gasa. Novi propisi povećaće iznos rente za 0,037 USD/m³, javlja ruski portal **Oil and Gas Eurasia**.

BRISEL – Evropska komisija je zatražila od konkurenata i potrošača češkog energetskog kolosa ČEZ da prokomentarišu nameru praške kompanije da proda neke od svojih elektrana, kako bi izvršno telo EU utvrdilo da li bi se time rešio problem monopolizacije češkog elektroenergetskog tržišta. Komisija sprovodi istragu o tome dali ČEZ koristeći svoju dominantnu poziciju sprečava ulazak konkurentima na tržište električne energije. Kompanija je u junu ponudila prodaju jedne, ili dve svoje termoelektrane na ugalj u zamenu za obustavljanje istrage. "Ako ova provera na tržištu potvrdi da predložene mere (ČEZ-a) rešavaju brige vezane za kokurenciju, Komisija bi mogla da ih pravno odobri ČEZ-u", navodi se u saopštenju koje prenosi **Reuters**.

UGOVARANJA, INVESTICIJE, INOVACIJE:

LONDON – Operateri evropskih prenosni elektroenergetskih sistema moraće da investiraju 104 milijarde evra između 2012. i 2022.godine u modernizaciju ili izgradnju nekih 52.000 km

visokonaponskih linija, saopštilo je EU udruženje mrežnih elektroenergetskih operatera Entso-e. To je u skladu sa projekcijama Evropske komisije o 200 milijardi evra potrebnim investicijama u narednih 10 godina u elektroenergetsku i gasnu infrastrukturu. Entso-e navodi da će sredstva biti usmerena u oko 100 većih investicionih projekata širom Evrope, prvenstveno vezanih za umrežavanje obnovljivih izvora energije (OIE). Entso-e je izračunao da bi godišnje proširenje evropske prenosne mreže od 1,3% bilo dovoljno da podrži uvećanje proizvodnih elektroenergetskih kapaciteta od 3%, odnosno integrisanje u

mrežu 125 GW novih OIE. Pri tom bi cena po potrošače energije bila manja od dva evro centa po kWh, tvrde iz Udruženja. **Reuters**

SOFIJA – Šesti reaktor u NE Kozloduj u Bugarskoj ponovno je, posle otklanjanja kvara 8.jula priključen na energetska mrežu. Uprava elektrane navodi da je kvar nastao na generatoru turbine zbog čega je u 7.jula ujutro isključen iz mreže. Kvar nije povezan s nuklearnom sekcijom elektrane. Za celo to vreme reaktor br. 5 radio je punom snagom, javlja bugarski dnevnik **Novinite**.

NJUJORK - Royal Dutch Shell smenio je ove godine sa prvog mesta liste 500 najvećih kompanija magazina Fortune američkog trgovačkog giganta Wal-Mart koji se na toj poziciji držao dve godine. U prvih 10 se nalazi čak osam energetska kompanija, a tri od njih su kineske - Sinopec Group, China National Petroleum i State Grid. Shell je u 2011. godini ostvario 484,5 milijardi dolara prihoda što je za 28,1% više nego u 2010. Nas listi top 10 slede ExxonMobil, Wal-Mart, BP, Sinopec Group, China National Petroleum, Chevron, ConocoPhillips i Toyota. Na ovogodišnjoj listi Kina je po broju kompanija prvi put pretekla Japan. Vrh liste je i ove godine zadržao SAD sa 132 uvrštene kompanije, dok se Kina sa 73 kompanije našla na drugom mestu, a Japan sa 68 na trećem. **Platts, Dow Jones**

MOSKVA – Treća po snazi naftna kompanija u Rusiji, TNK-BP najavila je nameru da proda svoj udeo od 25% u sibirskoj termoelektrani Nižneartovsk, jer taj "projekat ne smatra vijabilnim za svoje potrebe". Ova rusko-britanska kompanija (pola u vlasništvu BP-a), kupila je udeo u elektrani od ruske elektroenergetske kompanije OKG-1 2008.godine za 282 miliona dolara. Projekat je bio zasnovan na isporučivanju elektrani tri milijarde kubika prirodnog gasa koji proizvodi kompanija u zamenu za proizvedenu električnu energiju. *Reuters*

BRISEL – Novi automobili i dostavna vozila u Evropskoj uniji moraće kroz osam godina da proizvode za trećinu manje ugljendioksida, ako se usvoje nova pravila Evropske komisije za

proizvođače objavljena 11.jula u Briselu. Do 2020. prosečne emisije štetnih gasova iz novi automobila neće smeti da budu iznad 95 grama CO₂ po pređenom kilometru, što je za 40 g manje od sadašnjeg limita. Prema procenama EU eksperata, kao posledica toga, prosečan vozač novog automobila ni u 2020. uštedeo oko 340 evra u prvoj godini na troškovima goriva, odnosno između 2.900 i 3.800 evra tokom prosečnog 13-godišnjeg veka automobila. Uštedeo bi se i uvoz 160 miliona tona nafte, prenosi *EurActiv*. Proizvođači automobila odgovaraju da bi ova pravila osetno poskupela

troškove iprojektovanja i ugradnje nove tehnologije u motorima.

PRIRODNI GAS

MOSKVA, PARIZ - Gasprom je počeo pregovore sa nemačkom E.ON-om o „specijalnom cenovnom mehanizmu“ za prirodni gas namenjen za proizvodnju električne energije, posle čega je banka Societe Generale prognozirala da od 2014. godine gro prirodnog gasa u Evropi neće biti ugovaran prema formuli vezanoj za kretanja cena naftnih proizvoda. Analitičari pariske banke navode da gas po sadašnjim cenama ne može da konkuriše uglju kao generator za termoelektrane. To je tokom minule (4-7.juli) posete nekim evropskim klijentima potvrdio i čelnik Gasprom Exporta Aleksandar Medvedev izjavom da je ugalj istisnuo 10 do 15 milijardi kubika godišnje gasa u Evropi. Prema analizi SocGen-a, računica Medvedeva je preskromna, jer – kako procenjuje banka - u ovoj, 2012. godini ugalj će izbaciti 20 milijardi kubika gasa sa tržišta evropskih termoelektrana. *Reuters*

KIJEV - Ukrajina će trošiti ruski gas u zavisnosti od potreba, a ne od limita utvrđenih „skandaloznim sporazumom“ ove dve države, izjavio je 10.jula premijer Ukrajine Nikolaj Azarov. Ukrajina zbog visoke cene ruskog gasa planira da u 2012. godini smanji uvoz tog energenta iz Rusije sa sporazumom predviđenih 52 milijarde kubnih metara, na 27 milijardi kubika. Predsednik uprave Gasproma Aleksej Miler je krajem juna izjavio da taj holding može pokrenuti sudski postupak protiv Ukrajine u slučaju da ta zemlja ove godine ne kupi minimalni ugovoreni obim. *Oilcapital.ru*

ANKARA – Turski energetska regulator EPDK odobrio je u utorak domaćim privatnim kompanijama da mogu od 1.januara 2013. da kupuju do ukupno šest milijardi kubika godišnje prirodnog ruskog gasa preko zapadnog koridora. Ovim je otvoren put ruskom Gaspromu da sklopi prodajne ugovore sa privatnim turskim uvoznicima gasa, prenosi agencija *Argus*. Turska

državna gasna kompanija Botas prošle godine nije želeo da produži sa Gaspromom ugovor o uvozu šest milijardi kubika gasa zapadnim koridorom, jer mu se nudi jeftiniji gas iz Azerbejdžana. Turska je prošle godine uvezla bezmalo 40 milijardi kubika gasa, od čega oko 24 mlrd. iz Rusije, 10 mlrd iz Irana i 4 mlrd iz Azerbejdžana. Ostalih 1,7 mlrd. pokriva uvozom LNG-a.

NAFTA

MOSKVA – Ruski federalni budžet biće kraći za “ne više od 100 milijardi rubalja” (3 mlrd.\$) planiranih prihoda ako prosečna cena barela nafte ove godine bude 100 dolara, rekla je u ponedeljak pomoćnica ministra finansija Tatjana Nesterenko. Ruska državna kasa projektovana je ove godine na procenjenoj vrednosti barela Urala od u proseku 115\$. Nesterenko je najavila da bi budžet za 2013. mogao biti projektovan na vrednosti Urala od 60\$. *RIA Novosti*

LONDON – Mnogi evropski prerađivači nafte potražili su u ruskom Uralu zamenu za blokirani pristup iranskoj nafti, piše *Financial Times*. „Ruska nafta je mnogo sigurniji izvor jer stiže naftovodima, a ruski izvoznici daju garancije, dok na području Zaliva mogu nastati poremećaji u snabdevanju. Stoga je Ural posao mnogo atraktivniji i od Brenta“, citira FT Vjačeslava Bunkova, glavnog analitičara firme Aton Investment. Zbog velike potražnje, Ural se prodaje oko pola dolara skuplje od Brenta, dok je sredinom juna bio 1,60\$ jeftiniji po barelu.

DUBAI – Zemlje Persijskog zaliva iz OPEC, uključujući Saudijsku Arabiju, odbacile su zahtev za vanredni ministarski sastanak izvoznog kartela radi razmatranja cene nafte, saopšteno je u nedelju 8.jula, dva dana pošto je Iran zatražio sednicu. „Cene nafte u međuvremenu ponovo idu na gore i verovatno će nasataviti tim putem zbog političkih napetosti oko Irana i ekonomske situacije u Evropi“, objasnio je jedan predstavnik iz GCC u OPEC-u. „Trenutno ne vidimo nikakvu potrebu za vanrednim sastankom“, dodao je on. Cene nafte u drugom kvartalu bile su zabeležile najveći kvartalni pad od finansijske krize 2008. na ovamo. *Dow Jones*

OSLO - Norveška vlada iskoristila je ustavna ovlašćenja i prekinula u 10.jula štrajk radnika naftne privrede koji je pretio blokadom proizvodnje nafte i gasa, objavilo je ministarstvo rada. Leif Sande, čelnik najvećeg sindikata radnika u naftnoj industriji, rekao je novinarima: "To je vrlo tužno. Štrajk je gotov". Tri najveća sindikata bila su u štrajku 15 dana. Glavna prepreka bio je zahtev radnika na naftnim platformama da ostvare pravo na punu penziju u 62. godini života. Štrajk nije dobro primljen u norveškoj javnosti jer su tamošnji naftni radnici najbolje plaćeni na svetu, u proseku zarađuju 12.000 evra mesečno, a uz to radnici na platformama zbog teških uslova rade samo 16 nedelja u godini. Zbog štrajka norveška proizvodnja nafte bila je smanjena za 13%, a gasa za 4%. Vlada ima vanredna ovlašćenja da prekine štrajk ako je ugrožena državna sigurnost ili vitalni interesi zemlje. *Bloomberg, Reuters, UPI*

MOSKVA – Rosnjeft je otkupio oko 3 odsto akcija svoje kompanije od akcionara koji seprotive promenama uslova iz naftnog ugovora sa Kinom, prenosi *Bloomberg*. Prema podacima sa berze, objavljenim 4.jula, Rosnjeft je kupio 322 miliona akcija. Akcionari ruske kompanije, sa

izuzetkom vlasnika 3 odsto deonica Rosnjefta, odobrili su u aprilu diskont Kini od 1,5 dolara po barelu u okviru ugovora o dnevnoj prodaji azijskom susedu 300.000 barela ruske, odnosno Rosnjeftove nafte u periodu od 20 godina. Agencija navodi da 3% Rosnjefta, prema tržišnoj kontizaciji akcija ruske kompanije, vredi 68,3 milijarde rubalja (2,1 mlrd \$).

TEHERAN - Ministarstvo energetike Irana navodi da je u toj zemlji otkriveno oko šest milijardi barela nove nafte, što bi Iranu obezbedilo prema sadašnjoj proizvodnji i izvozu nafte za 80 godina i prirodnog gasa za 150 godina. Novo nalazište otkriveno je u sklopu naftnog polja Jadaravan, rekao je iranski ministar nafte Rostam Kasemi. Krajem prošle godine iranske naftne rezerve povećale su se na ogromnih 154.8 milijardi barela.

LONDON – Norveški naftno-gasni kolos Statoil, sa 8,3 poena, na prvom je mestu liste najtransparentnijih međunarodnih kompanija, koju je u utorak objavio Transparency International. Kompanije su ocenjivane od 0-10 prema dostupnosti informacija od interesa za investitore i široku javnost: gde plaćaju poreze, korporativna struktura i kako sprečavaju korupciju. Ruski Gazprom je sa 2,8 poena na 98. mestu od 105 anketiranih kompanija, prenosi ruska agencija **RIA Novosti**.

REGION

ZAGREB - U Zagrebu bi već u prvoj polovini iduće godina mogla da proradi regionalna berza električne energije. Osnivanje institucije na kojoj bi se kasnije trgovalo i drugim energentima poput prirodnog gasa, deo je strateškog plana Hrvatske elektroprivrede (HEP) radi povećanja

prihoda u idućih nekoliko godina, saznaje **Večernji list**. Takve namere nedavno je indirektno potvrdio i čelnik HEP-a, Zlatko Koračević, na panel raspravi na energetske konferenciji u Zagrebu. Prema neslužbenim informacijama predstavnici HEP-a su navodno o osnivanju berze razgovarali sa stručnjacima iz Mađarske. Tamošnja berza sa radom je počela pre dve godine, a

danas se na njoj ostvari ukupni promet od oko 200 miliona evra godišnje. Još veći promet ostvaruje se na regionalnoj burzi BSP South Pool, koja obuhvata slovenačko i srpsko tržište. Na obe berze HEP sudeluje kao važan igrač, prvenstveno na temelju činjenice da proteklih godina potrebe za uvozom električne energije u Hrvatskoj rastu, piše večernjak.

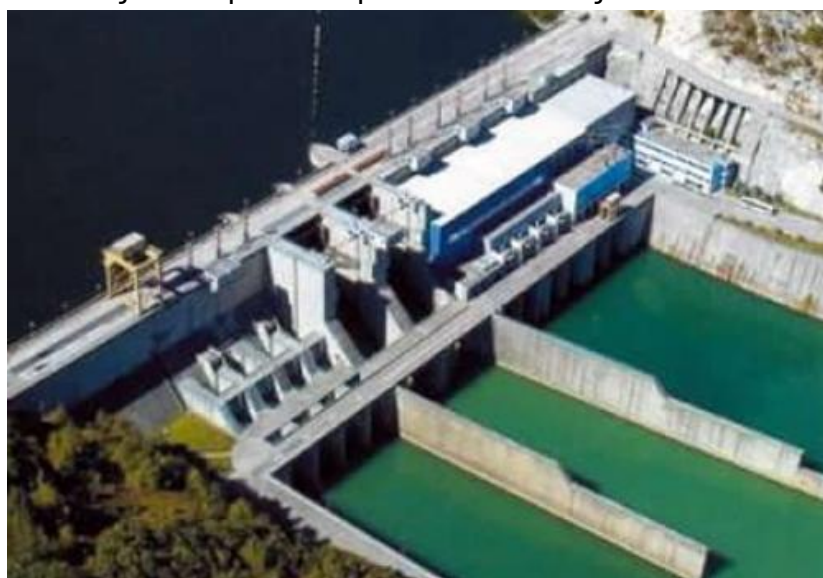
PODGORICA - Cene struje u Crnoj Gori koje će važiti od 1. avgusta ove godine ostaće iste do kraja jula 2013. saopšteno je iz tamošnje Regulatorne agencije za energetiku (RAE). Iz RAE su reagovali povodom, kako kažu, sve češćih pokušaja dezinformisanja i uznemiravanja javnosti o navodnom novom povećanju cena struje oko Nove godine. "Ne postoji nikakva mogućnost da dođe do promene cena oko Nove godine zato što je metodologijom o određivanju regulatornog prihoda za energetske subjekte utvrđeno da se eventualne korekcije po pitanju visine prihoda i

cena obavljaju jednom godišnje i to svakog jula", rekli su agenciji **Mina-business** predstavnici RAE. Oni su objasnili da je odlukom koja je doneta prošle nedelje utvrđen trogodišnji regulatorni prihod i da se o eventualnom povećanju ili smanjenju cena može pričati tek u julu 2013. Struja će od 1. avgusta u Crnoj Gori poskepiti oko pet odsto.

UGLJEVIK - Predsednik Republike Srpske Milorad Dodik i vlasnik firme "Komsar enerđži limited" Rašid Serdarov dogovorili su u ponedjeljak gradnju hidroelektrane Mrsovo na reci Lim. "Danas smo odlučili da proširimo saradnju, jer je Serdarov iskazao spremnost da investira u još neke objekte", rekao je Dodik novinarima u Ugljeviku. On je istakao da je reč o hidroelektrani kapaciteta 42 megavata.

DUBROVNIK - Naredne godine planirano je počne izgradnja hidroelektrane (HE) Dubrovnik dva u koju će Republika Srpska i Hrvatska zajednički investirati oko 200 miliona evra. Izgradnju

su najavili Aleksandar Džombić, premijer Republike Srpske i Zoran Milanović, predsednik Vlade Hrvatske. „Detalji o izgradnji HE Dubrovnik dva, snage 300 megavata, trebalo bi da budu dogovoreni u narednih nekoliko meseci, posle čega sledi raspisivanje tendera i izbor izvođača radova, dok bi izgradnja trajala od dve do tri godine,“ izjavio je Džombić za **Srnu**.

ZAGREB - Hrvatska elektroprivreda objavila je konkurs za osam direktora lokalnih distribucija, a traže i pomoćnika direktora HEP-Razvoj d.o.o. Prošle nedelje predsednik Uprave HEP-a, Zlatko Koračević, najavio je da će kroz plan restrukturiranja te firme doći do promene organizacije koja će rezultirati sa 300 rukovodilaca manje. Koračević je rekao i da će višak zaposlenih biti zbrinut kroz tri modela - odlazak u penziju, dokup staža i outsourcing nekih delatnosti. Koračević je kazao da HEP mora unaprediti poslovanje optimizacijom organizacione strukture, povećanjem produktivnosti, stvaranjem dodatnih prihoda i širenjem na nova tržišta, piše **Lider**.

ZAGREB – Treću godinu zaredom u Hrvatskoj pada prodaja goriva, što potvrđuju i neslužbeni podaci o budžetskim prihodima iz akciza na naftne derivate, piše **Glas Istre**. Prema tim podacima, od početka januara do kraja juna ove godine u državnu blagajnu od akciza na derivate slilo se oko 2,5 milijarde kuna, što je za oko 200 miliona kuna manje nego u prvoj polovini prošle godine, i otprilike 7% manje od onoga što je država planirala za prvu polovinu godine. "Tržište naftom i naftnim derivatima beleži kontinuiran pad od 2009. godine, tako da je u ovoj godini potrošnja pala ispod tri miliona tona, dok je u 2009. iznosila 3,6 miliona tona ", ističu u hrvatskom Udruženju trgovaca naftnim derivatima.